

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 13 czerwca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej [...] Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 3 lutego 2022 r., I ACa 757/21,

w sprawie z powództwa M.J.

przeciwko [...] Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę, ewentualnie stwierdzenie nieważności umowy i ustalenie,

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Marta Romańska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji powódki M.J., w punkcie pierwszym (I) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 czerwca 2021 r. - oddalający powództwo główne oraz ewentualne - w części w ten sposób, że ustalił nieważność umowy kredytowej nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych, zawartej między powódką a pozwanym oraz co do kosztów, w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałej części, a w punkcie trzecim (III) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Okoliczności sprawy istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej albo denominowanych w tej walucie oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W dniu 6 czerwca 2007 r. [...] Bank S.A. (obecnie [...] Bank S.A. w W.; dalej – „Bank”) oraz M.B. i powódka M.J. zawarli umowę nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych [...] waloryzowany kursem CHF („Umowa”) na kwotę 1.404.475 zł (§ 1 ust. 2 Umowy), na okres 30 lat, ze zmiennym oprocentowaniem, którego wysokość była uzależniona od indeksu LIBOR 3m oraz od stałej marży Banku (1,10%).

W Umowie wskazano m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na zakup na rynku wtórnym zabudowanej nieruchomości (kwota 1.080.000 zł), refinansowanie poniesionych nakładów własnych (kwota 120.000 zł) oraz pokrycie kosztów związanych z pracami remontowymi (kwota 204.475 zł);

- kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 28 maja 2007 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Banku wynosiła 623.822,95 CHF, miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania Banku, wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od podanej w Umowie (§ 1 ust. 3A Umowy);

- wypłata kredytu miała nastąpić w złotych polskich zgodnie z aktem notarialnym - umową sprzedaży, oraz dyspozycją kredytobiorcy (§ 5 ust. 1 Umowy);
- raty kapitałowo-odsetkowe spłacane będą w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku („Tabela”) obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50 (§ 10 ust. 4 Umowy);
- kredytobiorcy zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielenia kredytu złotówkowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptują; ponadto oświadczają, że są świadomi, iż z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 29 ust. 1-2 Umowy).

W dniu 14 czerwca 2007 r. Bank wypłacił na konto kredytobiorców kwotę 324.475,02 zł, przekazał na rzecz zbywcy nieruchomości 1.080.000 zł, pobrał prowizję w wysokości 16 853,70 zł oraz opłatę za ocenę wniosku w kwocie 100,17 zł.

M.B. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej zarejestrowanej w nieruchomości zakupionej za środki z kredytu („Nieruchomość”) w dniu 1 stycznia 2008 r. Jednakże Bank nie udowodnił, że kredytobiorca dokonał zakupu tej nieruchomości w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, czy też do tej działalności ją wykorzystywał; przeciwnie, Nieruchomość służyła zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych.

Po śmierci M.B., aneksem nr 1 do Umowy z dnia 18 lipca 2011 r., Bank i M.J. zmienili treść preambuły w ten sposób, że jako pierwszy kredytobiorca wskazana została powódka.

Przez zmianę regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych od dnia 1 lipca 2009 r. Bank wprowadził możliwość spłaty kredytu bądź pożyczki w walucie waloryzacji.

Mocą aneksu nr 2 do Umowy z dnia 6 listopada 2012 r. Bank zapewnił kredytobiorcy możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu ze złotych

polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie w okresie obowiązywania Umowy.

Oceniając żądania powódki, Sąd Apelacyjny uznał – w zakresie istotnym na obecnym etapie postępowania – że:

- postanowienia wprowadzające indeksację kredytu do waluty obcej i zarazem ryzyko kursowe nie były indywidualnie negocjowane, określały główne świadczenia stron, nie zostały sformułowane prostym i zrozumiałym językiem – Bank nie wykazał, że przedstawił kredytobiorcom-konsumentom rzetelne informacje dotyczące czynników, które kształtowały kurs CHF w okresie zawierania Umowy, informacje pozwalające zorientować się, jak duże jest ryzyko wzrostu kursu tej waluty i jak faktycznie taki wzrost może przełożyć się na wysokość raty i saldo zadłużenia waloryzowane do tej waluty (formalne pouczenia o możliwości wzrostu kursu waluty nie są wystarczające) – godziły rażąco w interesy kredytobiorców, narażając ich na nieproporcjonalne, wieloletnie i nieograniczone ryzyko kursowe, a ich zastrzeżenie bez jakichkolwiek mechanizmów ograniczających to ryzyko, bez udzielenia należytej informacji i z wykorzystaniem przewagi informacyjnej, stanowi nielojalne, sprzeczne z dobrymi obyczajami działanie Banku, obliczone na to, że w wieloletnim okresie kredytowania nieuchronny wzrost kursu CHF zapewni Bankowi znacznie wyższe wynagrodzenie od wartości wskazywanych konsumentowi na etapie negocjowania i zawierania Umowy;

- również sam mechanizm indeksacji został przez Bank skonstruowany w sposób nieuczciwy i rażąco naruszający interesy konsumenta, wprowadzał bowiem – bez żadnego uzasadnienia - dwa mierniki indeksacji, tj. przeliczenie kwoty przekazanej przez Bank powodowi kursem kupna, a następnie stosowanie do rozliczeń kursu sprzedaży, co było źródłem dodatkowych, nieuczciwych korzyści Banku, zawyżając od samego początku saldo zadłużenia, a tym samym także podstawę naliczania oprocentowania w okresie kredytowania, a ponadto Bank zapewnił sobie znaczną dowolność przy określaniu kursu CHF na potrzeby obliczenia raty kredytu, w tym rozmiaru stosowanego spreadu;

- Umowa była w całości nieważna wskutek abuzywności postanowienia o indeksacji, narzucającego konsumentowi nieograniczone ryzyko kursowe;

jej utrzymanie w mocy bez tego postanowienia było niemożliwe, gdyż przekształcenie kredytu w kredyt złotowy („odfrankowanie” kredytu) oprocentowany stawką LIBOR powiększoną o marżę określoną w Umowie, względnie z oprocentowaniem stałym w wysokości umówionej marży Banku, prowadziłyby do sądowego przekształcenia Umowy w zupełnie inny rodzaj kredytu, czego strony nie obejmowały swoim konsensem, a na żadnym etapie procesu nie doszło do świadomej rezygnacji przez powódkę z ochrony wynikającej z abuzywności ryzyka kursowego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w części uwzględniającej apelację powódki i rozstrzygającą o kosztach. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 22¹ związku z art. 385¹ § 1 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 z późniejszymi sprostowaniami; dalej: „dyrektywa 93/13”), art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 w związku z art. 385² k.c., art. 385¹ § 1 i art. 385¹ § 3 k.c., art. 385¹ § 1 k.c., art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 1 i art. 3 ust. 3 dyrektywy 93/13 w związku z przepisami Załącznika do dyrektywy 93/13: ust. 1 lit. j oraz lit. l, oraz ust. 2 lit. c, tiret pierwsze i drugie, oraz ust. 3 Załącznika do dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w związku z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji, art. 65 § 1 i 2 w związku z art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 w związku z art. 354 § 1 k.c., art. 56 k.c., art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w dacie zawarcia Umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”) w związku z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniającej ustawę Prawo bankowe (Dz. U. Nr 165, poz. 984; dalej - „ustawa antyspreadowa”), art. 358 § 2 w związku z art. 385¹ § 2 k.c., art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz.160) w związku z art. 385¹ § 2 k.c., art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (w dacie zawarcia umowy tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 1, poz. 2) w związku

z art. 385¹ § 2 k.c., art. 189 k.p.c., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 316 § 1 w związku z art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 327¹ w związku z art. 189 k.p.c. Wniósł o uchylenie wyroku Sadu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie - o uchylenie wyroku Sadu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji powódki od wyroku Sądu pierwszej instancji w całości, w każdym zaś razie – o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zważywszy, że dla Sądu Apelacyjnego kluczowe w sprawie było obciążenie kredytobiorców ryzykiem kursowym, pierwszoplanowe znaczenie dla rozpoznania skargi kasacyjnej ma ocena zarzutów Banku, które zmierzają do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, że zastrzeżona w Umowie klauzula indeksacyjna ucieleśniająca ryzyko walutowe była niedozwolonym postanowieniem umownym. Skarżący zwalcza to stanowisko na różnych płaszczyznach, poczynając od twierdzenia, że Umowa nie miała charakteru konsumenckiego, co wyklucza stosowanie do niej art. 385¹ i n. k.c. (zarzut naruszenia art. 22¹ związku z art. 385¹ § 1 k.c.). Jego zdaniem w sytuacji, w której określona czynność prawna służy jednocześnie celom niezwiązanym bezpośrednio z działalnością gospodarczą, np. finansowaniu mieszkania, oraz celom związanym z działalnością gospodarczą (w tym przygotowaniu do jej rozpoczęcia), jak np. finansowaniu jej siedziby, niekonsumenckie przeznaczenie części umowy eliminuje możliwość uznania strony za konsumenta. Tak zaś było *in casu*, ponieważ M.B. nabył Nieruchomość w szczególności w celu wykorzystywania jej jako siedziby wykonywanej przez siebie działalności gospodarczej, a to że wykorzystywał ją również na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą, nawet jeżeli wykorzystanie na te cele miało przeważający charakter, nie ma znaczenia.

Rozważając tę argumentację, należy zauważyć, że w sprawie nie ustalono, iż kredytobiorca dokonał zakupu Nieruchomości w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, czy też do tej działalności ją wykorzystywał, ustalono natomiast, że Nieruchomość służyła zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych. Oznacza to,

że związek Nieruchomości z działalnością gospodarczą sprowadzał się jedynie do tego, iż w dniu 1 stycznia 2008 r. została w niej zarejestrowana siedziba kredytobiorcy. Nie tylko nie jest to równoznaczne z faktycznym prowadzeniem w Nieruchomości działalności gospodarczej, ale oznacza, że związek z tą działalnością ma charakter czysto formalny i marginalny, co jest oczywiście niewystarczające dla pozbawienia kredytobiorcy charakteru konsumenta. W świetle bowiem aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej nie budzi już wątpliwości, iż nawet jeżeli umowa kredytu została zawarta do użytku częściowo związanego z działalnością gospodarczą lub zawodową kredytobiorcy, a w części niezwiązanego z tą działalnością, należy go uznać za konsumenta wówczas, gdy cel działalności gospodarczej lub zawodowej nie jest dominujący w ogólnym kontekście tej umowy; inaczej mówiąc, kredyt mieszany nie będzie miał charakteru konsumenckiego tylko wtedy, gdy cel związany z działalnością gospodarczą ma w umowie charakter dominujący (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 czerwca 2023 r., C-570/21, YYY. (pojęcie konsumenta), pkt 46, 53, teza; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 964/23, niepubl. i z dnia 10 stycznia 2025 r., II CSKP 1262/24, niepubl.). Tym samym Sąd odwoławczy prawidłowo ocenił Umowę w świetle art. 385¹ i n. k.c.

Skarżący podważa także tę ocenę, wskazując, że klauzula obciążająca kredytobiorców ryzykiem kursowym nie miała charakteru abuzywnego (zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i 3 k.c. oraz art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 1 i art. 3 ust. 3 dyrektywy 93/13 w związku z przepisami Załącznika do dyrektywy 93/13: ust. 1 lit. j oraz lit. l, oraz ust. 2 lit. c, tiret pierwsze i drugie, oraz ust. 3 Załącznika do dyrektywy 93/13). Przede wszystkim dlatego, że powodowie mieli rzeczywisty wpływ na jej zamieszczenie w Umowie (była indywidualnie negocjowana), gdyż mając do wyboru różne opcje w ofertach różnych banków dostępne w czasie zawierania Umowy (w tym dotyczące różnych walut), wybrali Bank, zawnieśli o konkretny rodzaj kredytu - waloryzowany kursem waluty obcej, a spośród różnych walut wybrali CHF. Mieli również wpływ na wybór dnia, w którym nastąpi uruchomienie kredytu, a więc i konkretnego kursu zastosowanego do wyliczenia salda kredytu, wskazując konkretną

kalendarzową datę. Ponadto, zdaniem pozwanego, wprowadzenie do Umowy klauzuli waloryzacyjnej (klauzuli ryzyka) nie naruszało rażąco interesu kredytobiorców, umożliwiło bowiem zastosowanie w Umowie dużo niższego oprocentowania, a stosownie do ogólnych zasad panujących w ekonomii, bankowości i finansach, wzrost kursu franka szwajcarskiego wiąże się ze spadkiem poziomu stopy LIBOR 3M dla CHF i szerzej - wzrost wartości waluty wiąże się ze spadkiem odpowiedniej stopy procentowej. Nie było też sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej stanowi nazwaną umowę prawa bankowego, a kredytobiorcy byli w pełni świadomi wszelkich ryzyk związanych z zawarciem Umowy – Bank udzielił im wyczerpujących informacji na temat ryzyka kursowego, w tym również okazał symulacje i prezentował historyczne kursy, co potwierdza oświadczenie zawarte w § 29 ust. 2 Umowy - i w pełni je akceptowali (klauzula była zatem jednoznaczna).

Jednakże argumentacja ta pomija, że stosownie do jednolitego i trafnego zapatrywania Sądu Najwyższego, dokonanie przez konsumenta wyboru między różnego rodzaju umowami oferowanymi przez bank nie stanowi formy indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c., nie świadczy bowiem o rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umowy, którą wiąże się z bankiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2023 r., I CSK 6388/22, niepubl., z dnia 5 października 2023 r., I CSK 420/23, niepubl. i z dnia 9 sierpnia 2024 r., I CSK 1807/23 i I CSK 1849/23, niepubl.). Istotne jest to, czy konsument wywarł rzeczywisty wpływ na treść konkretnego postanowienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.).

Ponadto, wbrew argumentacji Banku, dla oceny abuzywności klauzuli ryzyka walutowego kluczowe jest nie to, czy indeksacja wiązała się dla kredytobiorców z pewnymi korzyściami, lecz to, czy korzyści te (w szczególności korzystne oprocentowanie kredytu) już *ab initio* gwarantowały zrównoważenie ryzyka walutowego (co do niższego oprocentowania por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-102), a wywody Banku zawarte w skardze kasacyjnej – pomijając ich gołosłowność - nie wskazują, by tak rzeczywiście było (pozwany wzmiankuje jedynie, że „Pomimo blisko dwukrotnego nominalnego wzrostu kursu CHF/PLN, względem dnia uruchomienia kredytu, raty płacone przez Powoda nie są około dwukrotnie wyższe”). Zwłaszcza w konfrontacji z jednolitą linią orzecniczą, z której wynika, że korzyści związane z niższym oprocentowaniem kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowane w tej walucie) *de facto* nie równoważyły (i nie mogły zrównoważyć) negatywnych następstw ziszczenia się ryzyka walutowego.

Twierdzenia zaś pozwanego, że kredytobiorcy byli w pełni świadomi wszelkich ryzyk związanych z zawarciem Umowy, gdyż Bank udzielił im wystarczających informacji, wykracza jednoznacznie – co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - poza podstawę faktyczną rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, który wskazał wyraźnie, iż Bank nie wykazał, aby przedstawił kredytobiorcom-konsumentom rzetelne informacje dotyczące czynników, które kształtowały kurs CHF w okresie zawierania Umowy, informacje pozwalające zorientować się, jak duże jest ryzyko wzrostu kursu tej waluty i jak faktycznie taki wzrost może przełożyć się na wysokość raty i saldo zadłużenia waloryzowane do tej waluty. Wywody skarżącego pomijają też utrwaloną już linię orzecniczą Sądu Najwyższego, z której wynika, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie, co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczającego jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W szczególności Sąd Najwyższy trafnie zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r.,

II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23). Kryteria te zostały uszczegółowione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, gdzie wskazano, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne do udźwignięcia przez konsumenta. Zdaniem Sądu prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej (*in casu* Umowa była zawarta na 30 lat) i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien

być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Natomiast w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu. Stanowisko Sądu Apelacyjnego pozostaje w pełnej zgodzie z tym orzecznictwem, a Sąd ten trafnie skoncentrował swą uwagę właśnie na ocenie transparentności klauzuli ryzyka walutowego, a zwłaszcza na tym, czy powodowie zostali należycie poinformowani o spoczywającym na nich nieograniczonym ryzyku walutowym.

Z przytoczonych przez pozwanego okoliczności nie wynika, by przesłanki uznania klauzuli ryzyka walutowego za jednoznaczną, w tym należytego poinformowania kredytobiorców o ryzyku walutowym, zostały *in casu* spełnione, a w szczególności nie świadczą one o tym, by kredytobiorcy mieli pełną świadomość skali ryzyka kursowego związanego z zawarciem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na 30 lat, a zwłaszcza – z konsekwencjami drastycznej aprecjacji franka szwajcarskiego.

Skarżący usiłuje również podważyć stanowisko Sądu Apelacyjnego, że abuzywność klauzuli indeksacyjnej wprowadzającej ryzyko walutowe spowodowała upadek Umowy. W tym zakresie wytyka Sądowi, że orzekł o nieważności Umowy bez poinformowania powódki o skutkach takiego rozstrzygnięcia (zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13) i wbrew zasadzie proporcjonalności, równości, pewności prawa oraz utrzymania w mocy umowy w zakresie niedotkniętym abuzywnością, a także sprzecznie z interesem innych konsumentów oraz konkurentów (zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w związku z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji).

Jednakże sam pozwany przyznaje, że w toku postępowania przed Sądem drugiej instancji powódka została pouczona przez Sąd o konsekwencji wynikającej ze stwierdzenia upadku Umowy w postaci konieczności zwrotu na rzecz pozwanego kapitału kredytu. Zarzucane zaś pominięcie innych możliwych skutków takiego rozstrzygnięcia – w szczególności obowiązku zwrotu świadczenia polegającego na możliwości korzystania z kapitału - jest pozbawione znaczenia, zważywszy, że w świetle aktualnej judykatury powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego jest dlań w praktyce niemal zawsze korzystne (ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wezwania do zapłaty – por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z dnia 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii jest znikome. Można zatem przyjąć co najmniej domniemanie, że żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem

restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności; por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023 r., C-140/22, mBank (Oświadczenie konsumenta), pkt 56, 59, 65, gdzie wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 maja 2024 r., C-348/23, KCB i MB przeciwko BNP Paribas Bank Polska S.A., pkt 35 i teza). Nie ma żadnych podstaw, aby inaczej oceniać żądanie ustalenia nieistnienia stosunku kredytowego ze względu na nieważność umowy kredytu. Warto też zwrócić uwagę, że w wyroku z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli konsument reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika konsekwentnie od wniesienia pozwu domagał się stwierdzenia nieważności umowy i sąd nie stwierdził, że w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu stwierdzenie nieważności umowy mogło narazić konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, brak pouczenia o konsekwencjach upadku umowy nie ma istotnego znaczenia. Przyjęcie możliwości skutecznego zakwestionowania przez przedsiębiorcę realizacji obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w stosunku do konsumenta prowadziłoby do sytuacji, w której bank mógłby wykorzystać na swoją korzyść elementy ochrony przewidziane dla konsumenta. Co do zasady zatem niedokonanie

pouczenia lub wykonanie tej czynności w sposób nie wystarczający, może być zatem kwestionowane przez konsumenta, a nie przez kredytujący Bank.

Kwestia możliwości utrzymania umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej bez uznanej za abuzywną klauzuli ryzyka walutowego była już wielokrotnie i trafnie wyjaśniana przez Sąd Najwyższy. Z jego orzecznictwa wynika w szczególności, że wyeliminowanie klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Rozwiązanie takie nie narusza podstawowych zasad porządku prawnego. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego – uwzględniające judykaturę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – konsekwentnie i trafnie piętnuje obciążenie kredytobiorcy nieograniczonym (nieproporcjonalnym) ryzykiem walutowym

(por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Przypisanie zaś podstawowego znaczenia niedopuszczalnemu obciążeniu powódki tym ryzykiem wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza zasady proporcjonalności (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CKSP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl.).

Nie przekonują również zarzuty pozwanego, zmierzające do podważenia tezy, że powódka ma interes prawny w ustaleniu nieważności Umowy (zarzuty naruszenia art. 189 k.p.c., także w związku z art. 327¹ k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi już obecnie wątpliwości, że dopuszczalne jest wystąpienie przez konsumenta-kredytobiorcę z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu, nawet jeżeli przysługuje mu czy jest już nawet dochodzone roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie tej umowy. Interes prawny w ustaleniu istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa może być uzasadniony w szczególności w kontekście ewentualnych innych roszczeń mogących wynikać ze spornego stosunku prawnego. Tylko bowiem w drodze powództwa o ustalenie możliwe jest wiążące – ze skutkami prawomocności materialnej (art. 365 w związku z art. 366 k.p.c.) – przesądzenie o istnieniu (albo nieistnieniu) stosunku prawnego lub prawa w sposób stanowiący prejudykat dla innych postępowań (zob. np. niepublikowane wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, z 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23, z 6 czerwca 2024 r., II CSKP 1166/22, z 6 września 2024 r.,

II CSKP 1644/22 oraz z 28 lutego 2025 r., II CSKP 2126/22). Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że specyfika spraw objętych zastosowaniem dyrektywy 93/13 wymusza elastyczniejsze niżby wynikało to z zasad ogólnych i korzystniejsze dla konsumenta podejście do interesu prawnego jako przesłanki żądania ochrony prawnej przy wytoczeniu powództwa ustalającego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2024 r., II CKSP 1166/22 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 77, gdzie wskazano, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku.). Właśnie z tego względu uznaje się, że konsument ma interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytowej także w sytuacji, gdy kredyt został już spłacony przed wytoczeniem powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 163/23, niepubl.).

Wobec zaaprobowania stanowiska Sądu Apelacyjnego, że obciążenie kredytobiorców w Umowie nieograniczonym ryzykiem walutowym było niedopuszczalne (abuzywne), a bez klauzuli ryzyka walutowego Umowa nie może obowiązywać, zbędne – jako pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy – jest rozpatrywanie pozostałych zarzutów (zarzutów naruszenia prawa materialnego i powiązanych z nimi zarzutów naruszenia przepisów postępowania), zmierzających do zakwestionowania tezy o abuzywności klauzul przewidujących możliwość kształtowania kursu CHF przez Bank w Tabelach kursowych, wykazania, że klauzule takie zostały sanowane aneksem do Umowy tudzież ustawą antyspreadową (możliwością spłaty rat bezpośrednio w walucie waloryzacji) albo mogą być substytuowane regulacją zastępczą (w szczególności odesłaniem

do kursu średniego NBP), a Umowa utrzymana. Nawet bowiem uznanie takich twierdzeń za zasadne nie eliminowałoby problemu ponoszonego przez powódkę ryzyka kursowego, który miał podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[a.ł.]

Marta Romańska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(K.L.)